

TALLER: EVOLUCIÓ DEL CÒMIC

Esquema del taller

1. Introducció

Temps: 5 min.

- Relació que hi ha entre la popularitat del còmic i els fenòmens migratoris

1. Primera activitat: L'exili

Temps: 15 min.

- Breu explicació sobre els dibuixants exiliats: Narro i Bartolí
- Anàlisi de les imatges
- Escriptura de les paraules als post-its
- Tancament de l'activitat explicant la importància de conèixer aquesta part de la Història de manera crítica

1. Segona activitat: Trencaclosques

10 min.

- Breu explicació sobre el context de l'època daurada del còmic a Espanya
- Es reparteixen els sobres amb el trencaclosques
- S'ordena el trencaclosques
- Tancament de l'activitat incidint en els aspectes tècnics

1. Tercera activitat: La Grieta

15 min.

- Breu explicació sobre el còmic La Grieta
- Es reparteixen els sobres amb les tires del còmic
- Es van escrivint els textos de les bafarades
- Es llegeixen en veu alta els textos
- Tancament del taller

1. Introducció

5 min.

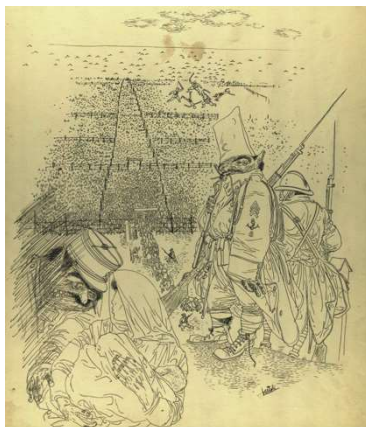
En primer lloc es realitza una **breu presentació** i es pregunta **quins són els dos elements principals en un còmic**. La resposta que es busca és imatges/ dibuixos i text. Aleshores, se'ls explica que al llarg del taller anirem analitzant i veient com han anat evolucionant ambdós aspectes a través del còmic i com des d'aquest s'han representat les migracions.

La segona pregunta que es fa és **si saben o imaginem la relació que hi ha entre el còmic i les migracions**. Com que la majoria no ho saben, els donem una pista: **si us facilitara una tira còmica en un idioma que no coneixeu, per exemple rus, penseu que entendríeu el que passa?** Aleshores, la majoria contesten que sí. I per què ho sabríeu? Davant d'això solen contestar que per les imatges. Per tant, s'incideix breument en la quantitat d'informació que es pot resumir en una imatge.

Arribats a aquest punt se'ls fa una **breu introducció entre l'eclosió del còmic a finals del segle XIX i les migracions**. A causa del moviment migratori de persones europees als EUA, els diaris i revistes van començar a incorporar vinyetes per tal d'explicar algunes notícies o fer sàtira sobre algun tema d'actualitat. Com que la majoria de persones migrants no parlaven anglès i/o eren analfabetes, aquesta era una manera senzilla d'entendre les notícies i històries.

2. L'Exili

15 min.

Per tal de presentar l'activitat es posa en context les figures de **Josep Narro i Josep Bartolí**. En aquest cas, s'explica que **ambdós dibuixants es van exiliar i van viure als camps de concentració francesos**. A més, s'insisteix en el fet que **a través dels seus dibuixos volien denunciar el que allí passava i el que van viure**, ja que en aquella època la majoria de la gent desconeixia aquesta realitat.

A partir d'ací donem les pautes per a realitzar l'activitat. **En la paret hi ha dos dibuixos, un de Bartolí (esquerra) i l'altre de Narro (dreta)**. L'alumnat disposarà d'uns post-its i haurà d'escriure algunes paraules i posar-les al voltant dels dibuixos. Les paraules hauran d'anar relacionades amb el: **què**

sent en veure aquests dibuixos? Quins elements apareixen? A què em recorden? Quina és la reacció que tinc? I qualsevol frase, paraula, etc. vinculada amb les imatges. La informació que s'incorpora al post-it pot dur-se a terme tant individualment, com en parelles i grups.

Aleshores, abans de res, la docent indica quin haurà de ser el procediment. En primer lloc, **apropar-se a la imatge i fixar-se amb els detalls. Una vegada analitzats i posats en comú els diferents elements, hauran d'anar posant paraules amb els post-its.** La docent s'anirà passant per cada grup (dos o tres grans grups) i els anirà explicant alguns dels detalls i contextualitzant els dibuixos. Si és un grup reduït, es farà una anàlisi amb tot el grup.

En el dibuix de **Bartolí** s'insisteix en **la mar**, per explicar que els camps se situaven damunt de la sorra de la platja; **la classificació dels espais**, i es comenta que estaven separats per homes i dones i com d'altres eren les valles; **les cares dels soldats**, els quals pareixen monstres i, per tant, l'autor volia mostrar que eren persones molt violentes; **la mare amb la criatura**, qui té la mà molt marcada, tal vegada per indicar la força que feia en aguantar al bebè.

En el dibuix de Narro es comenta que es va fer in situ al camp de concentració i es tracta d'un esbós del que estava veient en eixe moment. Es comenta que són homes refugiats espanyols amb les maletes i bosses. Se'ls pregunta si pensen **que les bosses que porten són grans**, en general sol haver-hi discrepàncies en les respostes. Davant d'això, **se'ls planteja si hagueren de marxar de casa seua si podrien posar totes les seues pertinences en una bossa d'aquesta mida i la majoria responen que no.** Generalment, sol sorprendre el "bulto" que hi ha baix a la dreta. Davant d'això, se'ls pregunta **què podria ser i es plantegen les diverses hipòtesis**: una persona morta, una persona gitada o una persona buscant entre les maletes.

Una vegada la docent ha passat per tots els grups i ha comentat els diferents aspectes amb l'alumnat fa un tancament general. En el tancament, **remarca algunes de les paraules que han incorporat i es fa un ràpid anàlisi.** En general, les paraules que han posat són molt negatives. Per últim, es comenta que aquest era l'objectiu d'aquests dibuixants, donar a conèixer el què passava en els camps de persones refugiades a la resta de la humanitat des d'una perspectiva crítica.

3. Trencaclosques 10 min.

La següent activitat està centrada en els còmics dels anys 50 i 60. En la presentació s'insiteix en què es tractà de **l'època daurada del còmic en espanyol i es pregunta el perquè**. La resposta que es busca és per **l'entreteniment**, perquè no hi havia televisió, perquè era prou fàcil de seguir i no requeria grans estudis, etc. Aleshores es fa una relació amb les sèries que consumim en l'actualitat. **Igual que seguim els diferents capítols i estem atentes i atents a les noves temporades, en el passat feien igual amb aquestes vinyetes.**

La majoria d'aquestes vinyetes estaven **presentes als diaris i/o a revistes especialitzades i les tires es públicament periòdicament**. Hi havia que diàriament i hi havia que setmanalment. Aleshores, la població s'ho comprava per anar seguint les diverses històries.

Dit això, es reparteixen els sobres, en els quals dintre hi ha el **trencaclosques**. El trencaclosques són les vinyetes d'una tira còmica, La criada fisgona. L'alumnat **haurà d'ordenar les diferents vinyetes**. Aleshores, se'ls dona tres pautes: **el títol és sempre la primera vinyeta, la vinyeta on es troba la signatura de l'autor sempre és la última i s'ha ordenar en files de tres vinyetes, en direcció vertical.**

L'alumnat començarà a ordenar les vinyetes i si es veu que els costa un poquet se'ls aniran donant claus. Una de les claus més útils és dir-los quina és la segona vinyeta per tal que entenguen l'ordre lògic de la tira còmica.

Una vegada els grups van acabant, et van cridant per comprovar que ho han fet bé. **Pots tenir preparada la tira del còmic completa per tal de posar-la al costat i identificar ràpidament si està bé o si hi ha alguna vinyeta que estiga mal col·locada.** Quan els grups van acabant, ajudaran a aquells grups que queden per finalitzar.

En acabar d'ordenar les vinyetes es fa un tancament de l'activitat i s'analitza el còmic a nivell tècnic i a nivell de contingut. Primerament, es comenten les qüestions tècniques **com per exemple que la divisió del full en 12 vinyetes és un format molt habitual i clàssic.** En el cas d'històries més llargues també

podia ser habitual que foren 24 vinyetes. Aquestes solien aparèixer als diaris i a les revistes, aleshores com es pot comprovar, el format els permet llegir-ho perfectament. **La tècnica de dibuix que s'utilitza és plumilla, la qual és prou senzilla, ja que això facilita fer-ho molt més ràpid i poder produir un nombre més elevat de vinyetes.**

Per últim, es pregunta sobre el contingut, **qui són les protagonistes? Com ens mostren a la criada, com a intel·ligent o com a torpe? Sabeu qui eren les dones que es dedicaven al sector domèstic?** La majoria solen contestar dones migrants i fins i tot diuen noms de països llatinoamericans. Davant d'això, se'ls explica que eren dones que venien de l'entorn rural. Amb la postguerra moltes dones van haver de marxar a viure a la ciutat per tal de trobar un millor futur i una nova vida. Aleshores, se'ls pregunta si els pareix just que tractaren així a aquestes dones a través del còmic.

4. La grieta 15 min.

A l'inici s'explica que anem a passar als còmics actuals. En aquest cas, se'ls **facilitarà tres tires còmiques de la Grieta, en les quals es narra un rescat humanitari però sense text. Serà l'alumnat qui li posarà text a les imatges.** Tanmateix, abans de començar se'ls explica que el còmic que van a treballar el van realitzar dos periodistes. **Aquests van recórrer tots els punts calents**

sobre les migracions a Europa i van fer més de 15.000 fotos i entrevistes. Aleshores, amb tot aquest material van crear el còmic. Per tant, en l'actualitat veiem que ja no només s'utilitzen dibuixos sinó que hi ha molts recursos gràfics. Cada autor o autora decideixen quins recursos visuals i textuals utilitzar per contar les seues pròpies històries.

Una vegada es posa a l'alumnat en context, es reparteixen les fulles pels diferents grups. **El primer que es recomana és que ordenen les fulles i que intenten esbrinar la història. Aleshores, se'ls pregunta què creuen que està passant i si no ho saben o si tenen curiositat se'ls explica el procediment d'un rescat humanitari.** Hi ha persones que de seguida entenen l'activitat i comencen a escriure i d'altres que els costa més. A aquells grups que els costa més, ens posem al seu costat i els diem que **han de posar veu a les imatges.** Aleshores, se'ls assenyalava la primera imatge i se'ls pregunta què està passant concretament en aquesta imatge? Hi ha un home llançant una corda, van a passar a les persones d'un vaixell a l'altre, etc. Aleshores, se'ls pregunta i què penseu que pot estar xillant aquest home? I molts contesten, Agarreu la corda, agafeu-la, corda va! I se'ls indica que això està perfecte, que bé podria ser el contingut de la primera bafarada i se'ls va ajudant en la següent vinyeta i després se'ls deixa ja sols. La docent va passant pels diferents grups i els va donant pautes per tal que escriguen les històries.

Finalment, quan tothom ha acabat es pregunten per voluntaris que vulguen llegir les històries. **Sempre hi ha algun grup que s'anima i es llegeixen les històries en veu alta davant de la classe.**

Com a tancament, es comenta que encara que s'han donat les mateixes indicacions i els mateixos materials cadascú ha elaborat històries totalment diferents. **Aleshores, se'ls explica que això és el que passa en l'actualitat. Hi ha tants còmics i tantes maneres de relatar les històries com artistes i dibuixants.** Per últim, es fa un breu repàs a l'evolució del còmic que hem vist en el taller.